

Turistička djelatnost u nacionalnim parkovima Hrvatske

Peleš, Petra

Undergraduate thesis / Završni rad

2009

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Science / Sveučilište u Zagrebu, Prirodoslovno-matematički fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:217:108476>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-25**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Faculty of Science - University of Zagreb](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
PRIRODOSLOVNO – MATEMATIČKI FAKULTET
BIOLOŠKI ODSJEK

**TURISTIČKA DJELATNOST U NACIONALNIM
PARKOVIMA HRVATSKE**

**TOURIST ACTIVITY IN THE CROATIAN
NATIONAL PARKS**

SEMINARSKI RAD

Petra Peleš

Preddiplomski studij biologije
(Undergraduate Study of Biology)

Mentor: doc. dr. sc. Jasna Lajtner

Zagreb, 2009.

SADRŽAJ

1. UVOD	2
2. NACIONALNI PARKOVI HRVATSKE	3
2.1. NP Plitvička jezera	4
2.2. NP Paklenica	8
2.3. NP Risnjak.....	13
2.4. NP Mljet	16
2.5. NP Kornati	19
2.6. NP Brijuni	22
2.7. NP Krka	25
2.8. NP Sjeverni Velebit	27
3. TURIZAM U NACIONALNIM PARKOVIMA	31
2.1. NP Plitvička jezera	31
2.2. NP Paklenica	32
2.3. NP Risnjak	35
2.4. NP Mljet	37
2.5. NP Kornati	38
2.6. NP Brijuni	42
2.7. NP Krka	45
2.8. NP Sjeverni Velebit	46
4. LITERATURA	49
5. SAŽETAK	50
6. SUMMARY	51

1. UVOD

Nacionalni park samo je jedan od oblika zaštite kojeg poznaje zakonodavstvo većine zemalja, no činjenica je da je riječ o najpoznatijoj i najpopularnijoj kategoriji zaštite. Yellowstone, SAD, 1872. godine prvi je proglašen nacionalnim parkom nakon čega se u svijetu postepeno razvijala praksa da se najvrednija i najzanimljivija veća prirodna područja zaštićuju pod tim imenom.

Nacionalnim parkom ne može postati bilo koje područje. U njemu trebaju biti prepoznate iznimne vrijednosti u gotovo neizmijenjenom obliku. Osim iznimnih vrijednosti, prirodni fenomeni moraju biti višestruki (nije dovoljno da oni budu samo botanički ili samo geomorfološki). Ovo gotovo nedirnuto područje mora biti i dovoljno prostrano. Međunarodni kriteriji kao minimum preporučuju područje površine 20 km² od čega potpuno sačuvano i zaštićeno treba biti barem 10 km².

U nacionalnim parkovima vladaju strogi kriteriji i režimi zaštite pa je zabranjeno iskorištavanje šuma, kopanje pijeska ili šljunka ili bilo koja druga djelatnost koja može oštetiti ili promijeniti prirodu. Dozvoljene su samo turističke ili rekreativne djelatnosti, primjerice posjećivanja i razgledavanja.

" Svaka zemlja članica ove Konvencije prihvaća da joj je osnovna dužnost pronalaženje, zaštita, održavanje, popularizacija i ostavljanje u naslijeđe budućima generacijama kulturne i prirodne baštine koja se nalazi na njezinom teritoriju. "

Konvencija o zaštiti svjetske kulturne i prirodne zaštite, članak 4. (Bralić, 2005).

Drugim riječima, svaka država koja je članica, da bi osigurala pravilne mjere zaštite kulturnog i prirodnog naslijeđa koji se nalaze na njenom teritoriju, trebala bi primjenjivati principe propisane od strane UNESCO-a.

2. NACIONALNI PARKOVI HRVATSKE

Nacionalni park je definiran člankom 11. Zakona o zaštiti prirode (NN 70/05) kao: *"... prostrano, pretežno neizmijenjeno područje kopna i/ili mora iznimnih i višestrukih prirodnih vrijednosti, obuhvaća jedan ili više sačuvanih ili neznatno izmijenjenih ekoloških sustava, a prvenstveno je namijenjen očuvanju izvornih prirodnih vrijednosti."* (<http://hr.wikipedia.org/wiki/>)

U Hrvatskoj je do sada proglašeno osam nacionalnih parkova. Ti su parkovi u nas zadugo bili jedina zaštićena područja s vlastitim upravama, kojima je glavna zadaća zaštita cjelokupne prirode na teritoriju nacionalnog parka.

Slika 1. Smještaj nacionalnih parkova

Smještaj naših nacionalnih parkova (Slika 1.) jasno ocrtava i prirodnu raznolikost naše zemlje. Tako su tri parka izrazito planinska (Risnjak, Paklenica, Sjevni Velebit), tri su otočna (Kornati, Mljet, Brijuni), a dva su jasan primjer bogate krške hidrografije (Plitvička jezera i Krka).

S vremenom su se njihove površine povećale kako bi se vrijedna staništa potpunije zaštitila i povećali izgledi preživljavanja i biljaka i životinja.

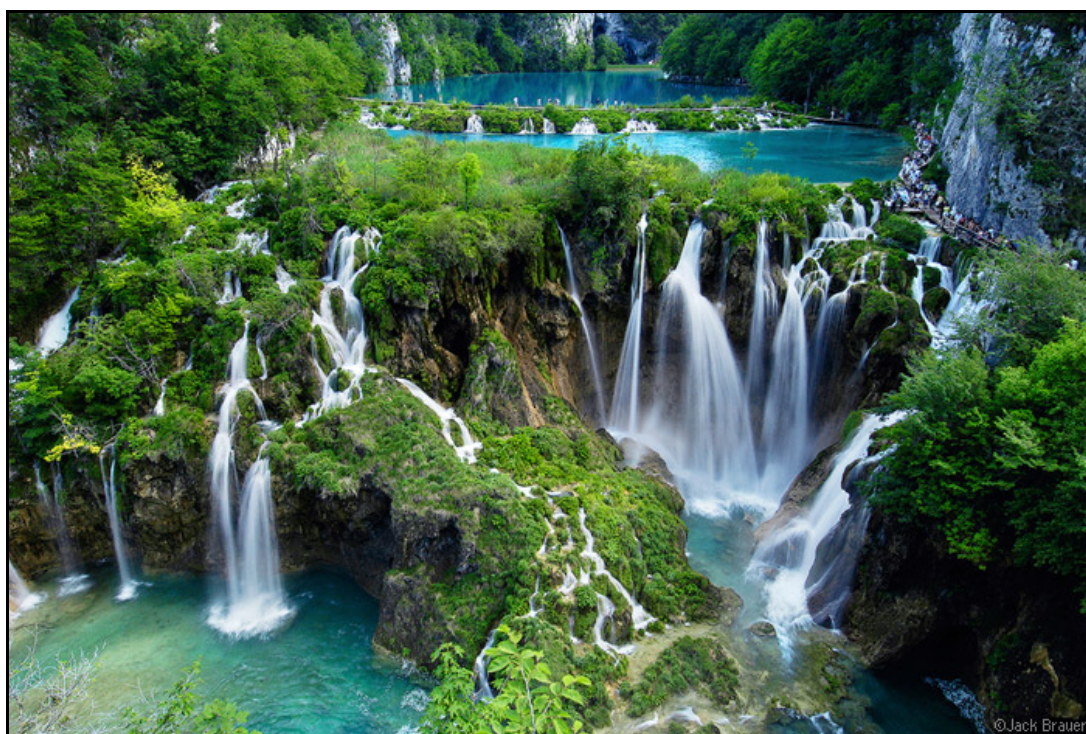
Slika 2. Nacionalni parkovi Hrvatske

2.1. Nacionalni park Plitvička jezera

Prostor Nacionalnog parka Plitvička jezera dio je Dinarskog krškog područja koje karakterizira karbonatna geološka podloga, brojne krške forme, rijetke pojave površinskih tokova, te izražena veza između površine i podzemlja kroz brojne pukotine (<http://www.np-plitvicka-jezera.hr/>). Obilje vode i stvaranje jezera u takvom kraju iznimna je pojava.

Važnu ulogu u cijelom sustavu ima sabirno područje koje jezera opskrbljuje vodom. Izrazito je propusno sa brojnim podzemnim (spilje i jame) i površinskim krškim oblicima (vrtače ili ponikve i polja), ali siromašno površinskim tokovima. Vapnenački vrhovi se izdižu upravo u tom području, kao i najviši - Seliški vrh, 1279 m. Nakon puta kroz podzemlje voda nailazi na prepreku - nepropusnu stijenu uz koju istječe na površinu tvoreći mnogobrojne potoke, koji obogaćuju jezera. (I. Bralić, 2005)

Slika 3. Donja Plitvička jezera (Kaluderovac i Novakovića brod)

Najvažniji su izvori Crne i Bijele rijeke. Na nepropusnoj podlozi nastala su Gornja jezera: Prošćansko jezero, Ciginovac, Okrugljak, Batinovac, Veliko jezero, Malo jezero,

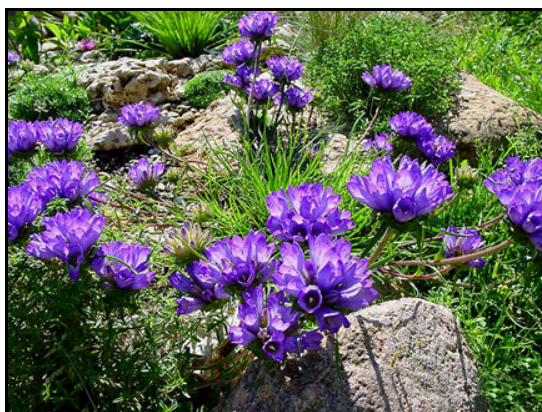
Vir, Galovac, Milino jezero, Gradinsko jezero, Burgeti i najveće plitvičko jezero – Kozjak.

Donja jezera (Slika 3.): Milanovac, Gavanovac, Kaluđerovac i Novakovića brod, kanjonski udubljena u vapnenačku podlogu, dio su propusnog područja, gdje voda ponire i gubi se kroz brojne pukotine u podzemlje. Na površini između isprepletene mreže brojnih udubljenja zvanih vrtače, kao “tornjići”, strše vapnenački blokovi.

Voda potoka Plitvice spuštajući se preko stijene visoke 78 m i tvoreći amfiteatar Velikog slapa, najvišeg slapa u Hrvatskoj, zajedno s vodom jezera tvori slapište Sastavke kojima započinje rijeka Korana.

Među prvim znanstvenim istraživanjima polovinom 19. st. na području Plitvičkih jezera bila su istraživanja biljnog svijeta, što svakako govori o vrlo ranoj spoznaji bogatstva i vrijednosti flore Parka, te njenoj ulozi u izgradnji temeljnog fenomena. Detaljnija istraživanja flore nižih biljaka dokazala su da vodene alge i mahovine formativno sudjeluju u stvaranju sedre, te da su sedra i sedrotvorne biljke najvažniji faktor koji utječe na morfologiju Plitvičkih jezera. (I. Bralić, 2005.)

Prostor Parka obiluje endemičnim vrstama užeg i šireg rasprostranjenja (72 vrste). Posebnu vrijednost predstavljaju endemi koji su po prvi puta opisani na ovom prostoru: uskolisno zvonce (*Edraianthus tenuifolius*) (Slika 4.), žabnjak kolovrc (*Ranunculus scutatu*), te livadni procjepak (*Scilla litardierei*).

Slika 4. *Edraianthus tenuifolius* - uskolisno zvonce

Park se ističe bogatstvom zaštićenih vrsta (22 vrste). U ovoj se skupini izdvaja gospina papučica (*Cypripedium calceolus*) - najljepša orhideja Europe (Slika 5.).

Posebnu skupinu u flori Parka čine rijetke i zanimljive biljke flore Hrvatske kao što su zlatna jezičnica (*Ligularia sibirica*), tustica kukcolovka (*Pinguicula vulgaris*) -

rijetka mesojedna biljka, mala mješinka (*Utricularia minor*) - vrlo rijetka vodena mesojedna biljka.

Slika 5. *Cypripedium calceolus* - gospina papučica

Danas je više od 80% površine Nacionalnog parka Plitvička jezera pokriveno šumama koje su dragocjeno stanište za raznoliku i bogatu faunu Parka. Šume Nacionalnog parka pružaju utočište za sve tri Europske velike zvijeri; medvjeda (Slika 6.), vuka i risa. Od ostalih kralješnjaka prostor Parka nastanjuje 157 vrsta ptica, oko 50 vrsta sisavaca od kojih su najzanimljiviji puhovi, rovke, voluharice, jež, kuna zlatica, kuna bjelica, divlja svinja, šišmiši (20 vrsta) i dr. (I. Bralić, 2005.)

Slika 6. *Ursus arctos* – smeđi medvjed

Potočna pastrva jedan od prastanovnika ovih jezera, danas je značajno potisnuta alohtonim populacijama klena i crvenperke. Vodozemci su sa oko dvanaest vrsta dosta brojna skupina kralješnjaka, dok su gmazovi zastupljeni relativno malim brojem vrsta.

Česti stanovnici jezera su i dvije vrste rakova: riječni (Slika 7.) i potočni rak. Broj poznatih vrsta leptira popeo se do 321 od čega 76 vrsta danjih, a 245 vrsta noćnih leptira. Posebno istražena skupina kukaca su tulari sa do sad registriranih 80 vrsta (<http://www.np-plitvicka-jezera.hr/>).

Slika 7. *Astacus astacus* - riječni rak

2.2. Nacionalni park Paklenica

Nacionalni park Paklenica prostire se na primorskoj padini južnog Velebita, neposredno iznad naselja Marasovići, do zone najviših planinskih vrhova (Vaganski vrh (1757 m), Babin vrh, Sveto brdo). Obuhvaća područje tokova rijeka Velike i Male Paklenice, odnosno njihove prepoznatljive kanjone okomito urezane u južne padine Velebita, te širi okolni prostor veličine 95 km² na područjima Zadarske i Ličko–Senjske županije.

Slika 8. Kanjon Velike Paklenice

Na relativno malom području spojeno je iznimno bogatstvo geomorfoloških pojava i oblika, raznolik biljni i životinjski svijet, te atraktivni krajolici i netaknuta priroda.

*Ime **Paklenica** najvjerojatnije potječe od smole crnog bora, tzv. „pakline“, koju je lokalno stanovništvo koristilo u narodnoj medicini, za zacjeljivanje rana, zatim kao luč - za osvjetljenje te za premazivanje drvenih brodova.*

Svakako najatraktivniji i najvrjedniji dijelovi južnog Velebita jesu zadivljujući kanjoni Velike i Male Paklenice. Kanjon Velike Paklenice (Slika 8.) duljine je 14 km, a širine 500-800 m. S obje strane kanjona uzdižu se vertikalne stijene, od kojih su neke više i od 700 m. Najatraktivniji dio predstavlja predio strmog pada potoka nizvodno od Anića luke, gdje se strmi kukovi uzdižu odmah iznad potoka i tvore najuži dio kanjona u području između Anića luke i parkirališta. Kanjon Male Paklenice skromnijih je

razmjera i bujica što njime teče znatno je slabija. Dug je 12 km, a širok 400-500 m. Prijelaz između kanjona Velike i Male Paklenice čini izrazito nepristupačan krški prostor kamenjara i kukova. Vršno područje Nacionalnog parka Paklenica čini uski greben Velebita (Slika 9.), širine od 1 do 3 km. Tu se nalazi najviši vrh Velebita – Vaganski vrh (1757 m/nm) (<http://www.paklenica.hr/>).

Slika 9. Vršno područje Nacionalnog parka Paklenica

Nacionalni park Paklenica obiluje brojnim krškim reljefnim oblicima, među kojima su vrlo značajni podzemni oblici, špilje i jame.

"... s punim pravom možemo reći, da je Paklenica isto tako, ako ne i ljepša podzemno, kao što je i lijepa i divlja nadzemnom svojom šumom i svojim strmim liticama."

(Josip Poljak 1929.)

Obrađeni speleološki objekti izuzetno povećavaju vrijednosti Nacionalnog parka, budući da se radi o značajnim paleontološkim, arheološkim, biospeleološkim, turističkim i etnografskim lokalitetima. Vrlo vrijedna paleontološka nalazišta su Špilja u Zubu Buljme i Jama u Zubu Buljme. Tako je iz Jame u Zubu Buljme izvađena lubanja špiljskog medvjeda (*Ursus spelaeus*) stara oko 30 000 godina.

Bogatstvo biljnog svijeta očituje se u popisu od do sada 1000 zabilježenih biljnih vrsta i podvrsta, od čega je 79 endemičnih. Velika raznolikost, prisustvo reliktnih,

endemičnih, rijetkih, zakonom zaštićenih vrsta, od kojih se veliki broj nalazi u Crvenoj knjizi biljnih vrsta RH i na IUCN-ovoj Crvenoj listi ugroženih biljnih vrsta, svrstava Park u floristički izuzetno vrijedno područje ne samo u Hrvatskoj nego u Europi i svijetu. Na točilima (rahla, krška, pomična podloga nastala pod utjecajem sunca, leda, vode i temperature) rastu mnoge endemične biljke kao što su kitajbelov pakujac (*Aquilegia kitaibelii*), malijevo devesilje (*Seseli malyi*), tercijarni reliktni lanilist (*Linaria alpina*) i široko rasprostranjena šušlavica (*Paronychia kapela*).

Slika 10. *Aquilegia kitaibelii* - kitajbelov pakujac

Pukotine stijena imaju specifične mikroklimatske uvjete koji su mnogim biljkama omogućili da prežive nepovoljno razdoblje posljednje oledbe. Zbog toga na ovakvim krškim staništima nalazimo veliki broj endemičnih i reliktnih vrsta. Neke od njih su prozorski zvončić (*Campanula fenestrellata*), hrvatski zvončić (*Campanula cochleariifolia*), valdštajnov zvončić (*Campanula waldsteiniana*) i okrugolisna pjeskarica (*Arenaria orbicularis*). Kamenjari i stijene obrasli su rijetkim i ugroženim vrstama poput tulipana (*Tulipa sylvestris*), planinskog likovca (*Daphne alpina*), gromotulja (*Globularia cordiifolia*), krkavine (*Rhamnus intermedia*) i presličice (*Muscari botryoides*) itd. (I. Bralić, 2005.)

Fenomen šuma je jedan od glavnih razloga zbog kojeg je prostor južnog Velebita proglašen nacionalnim parkom. Na najnižim dijelovima razvijaju se zajednice mješovitih šuma medunca i bjelograba. Iznad ove zajednice raširene su šume crnog graba s jesenskom šašikom. Gornju granicu šumske vegetacije pretplaninske bukove šume s urezicom. U blizini vodotoka razvijena je brdska šuma bukve s velikom mrtvom

koprivom, a klekovina bora krivulja s kozokrvinom zauzima vršni pojas Velebita. To je najveća i najkompaktnija površina pod klekovinom bora u cijeloj Hrvatskoj.

Raznolika staništa na prostoru Paklenice kao i visinska raslojenost, pružaju dom raznolikoj fauni. Od dnevnih leptira, a zabilježene su 84 vrste na području Parka. Visokoplaninske livade nastanjuje i jedan od najljepših hrvatskih leptira, apolon (*Parnassius apolo*) (Slika 11.).

Slika 11. *Parnassius apolo* - apolon

Među zmijama zabilježeno je 11 vrsta. Najčešće su neotrovnice šara poljarica (*Coluber gemonensis*), pjegava crvenkrpica (*Elaphe situla*) i bjelica (*Elaphe longissima*). Poskok (*Vipera ammodytes*) i vrlo rijetki planinski žutokrug (*Vipera ursinii* ssp. *macrops*) jedine su otrovnice na ovom području (Slika 12.).

Slika 12. *Vipera ursinii* ssp. *Macrops* - planinski žutokrug

Ptice su najbrojnija skupina kralješnjaka, a do sada je zabilježeno 230 vrsta. Najčešći su brgljez kamenjar (*Sitta neumayer*) (Slika 13.) i modrokos (*Monticola solitarius*). Posebnu vrijednost Parku daju ugrožene i rijetke vrste ptica grabljivica kao suri orao (*Aquila chrysaetos*), sivi sokol (*Falco peregrinus*), orao zmijar (*Circaetus gallicus*) i jastreb (*Accipiter gentilis*). Od sova, u Parku je zabilježeno sedam vrsta. Najbrojnija je šumska sova (*Strix aluco*) i ćuk (*Otus scops*), a u kanjonu Velike i Male Paklenice se redovito gnijezdi najveća europska sova, ušara (*Bubo bubo*).

Slika 13. *Sitta neumayer* - brgljez kamenjar

U skupini sisavaca zabilježene su 53 vrste. Od velikih vrsta na prostoru Parka može se sresti srna (*Capreolus capreolus*), jelen (*Cervus elaphus*), divokoza (*Rupicapra rupicapra*) i divlja svinja (*Sus scrofa*). Od zvijeri, na prostoru Parka obitava smeđi medvjed (*Ursus arctos*), vuk (*Canis lupus*), ris (*Lynx lynx*), lisica (*Vulpes vulpes*) i divlja mačka (*Felis sylvestris*). (<http://www.paklenica.hr/>)

U špiljama Nacionalnog parka, osim malih ili mikroskopski sitnih račića, grinja, oblića, maločetinjaša, pauka, lažištipavaca i kornjaša, postoje vrste koje dio vremena provode na površini, i to većinom noću. Nazivaju se troglifili. Za hladnih, tamnih i vlažnih noći izlaze na površinu i izvan špilje, uglavnom u potrazi za hranom. Osim podzemnih vrsta u podzemlju su česte i vrste koje ulaze u špilje radi sklanjanja od nepovoljnih vanjskih uvjeta. Ovdje se najčešće radi o različitim skupinama kukaca,

poput tulara, dvokrilaca i noćnih leptira. Šišmiši spadaju također u ovu grupu jer se u špiljama odmaraju, razmnožavaju i othranjuju mlade, a hranu traže izvan špilja (<http://www.paklenica.hr/>).

2.3. Nacionalni park Risnjak

Nacionalni park Risnjak (Slika 14.) smješten je u Gorskom kotaru, u zaleđu grada Rijeke. Zbog svojih prirodnih znamenitosti i ljepota, uvršten je 1953. g. na listu zaštićenih parkova, koje je podijeljeno na dva dijela: zona stroge i zona usmjerene zaštite. Zaštićeno područje Parka obuhvaća i planinu Snježnik, te izvor rijeke Kupe.

Slika 14. Nacionalni park Risnjak

Značaj je Risnjaka u tome da se na neveliku prostoru, zahvaljujući čvorisnom prostoru Gorskog kotara, prepliću četverostruki klimatski utjecaji: oštra alpska klima, blago podneblje Jadrana, kontinentalne odlike Panonske nizine i gorska svježina Dinarida. Tu susrećemo vrijedne prirodne pojave, prašumske predjele i netaknute gorske visove, dinarski krš specifične hidrografije i oblika. Više od dvije trećine Nacionalnog parka vode se danas kao strogi rezervat. (Ž. Poljak, 2007.)

Najveći dio površina Parka obrastao je šumom bukve i jele (*Fagetum illyricum abietetosum*). Pojedinačno su još zastupljeni smreka (*Picea axcelsa*), gorski javor (*Acer pseudoplatanus*) i brijest (*Ulmus gabra*). Najmanju površinu među risnjačkim šumskim zajednicama pokriva gorska šuma smreke (*Piceetum croaticum montanum*), a za sloj

grmlja karakteristične su borovnica (*Vaccinium mirtyllus*) i brusnica (*Vaccinium vitis idaea*).

U zanimljive biljke risnjačkih vrhova ubrajaju se poznati, ali branjem ugroženi runolist (*Leontopodium alpinum*), orhideja crni vranjak (*Nigritella nigra*), planinski stolisnik (*Achillea clavenae*), alpska pavitina (*Clematis alpina*), dvocvjetna ljubica (*Viola biflora*), obična pasvica (*Soldanella alpina*), drijas (*Dryas octopetala*), alpski ranjenik (*Anthyllis alpestris*), alpska šumarica (*Anemone alpina*), bijeli zvjezdan (*Aster bellidiastrum*), itd. (Ž. Poljak, 2007.)

Slika 15. *Leontopodium alpinum* - runolist

U risnjačkim šumama prisutni su brojni sisavci. Najmarkantnija životinja Risnjaka jest mrki medvjed. Računa se da ih u parku ima desetak. Od ostalih zvijeri nalazimo divlju mačku, kunu zlaticu, kunu bjelicu, malu lasicu, zerdava, tvora i jazavca. Od 1974. g. ovdje opet živi ris (Slika 16.). Posljednji autohtoni primjerci risa ustrijeljeni su polovinom prošlog stoljeća, a ovaj sadašnji doselio je iz susjednih planina u Sloveniji.

Slika 16. *Lynx lynx* - ris

Od dvopapkara u Parku živi oko 40-ak jelena, te srne, a na strmim i teško pristupačnim vrhovima divokoze. Vuk i divlja svinja pojavljuju se u Parku prolazno. Rijedak je obični zec, ali je vrlo brojan puh. Stalan je stanovnik vjeverica. Od malih sisavaca susrećemo ježa, te običnu krticu, miševe, rovke i šišmiše.

Ornitološkim istraživanjima utvrđeno je da na Risnjaku gnijezdi čak 51 vrsta ptica, pretežno u šumama. Vrlo su značajne dvije rijetke vrste šumskih koka, veliki tetrijeb i šumska jarebica. Od danjih grabljivica u nacionalni park dolaze orao zmijar, jastreb kokošar, škanjac osaš, suri orao i najčešći od njih škanjac mišar. Česte su dupljašice, crna žuna, siva žuna i veliki djetao. Šumu bora krivulja nastanjuju posebne ptičje vrste planinski kos, popić sivi, grmuša cevrljinka i crvenorepka.

Fauna kukaca, pauka i stonoga Risnjaka slabo je istražena. Od kukaca promatrani su skokunci, skakavci, žoharasi, opnokrilci, muhe, leptiri, kornjaši, strizibube i potkornjaci. Osobito brojni i zanimljivi su leptiri kojih je od 90 vrsta, četrdesetak dnevnih. Od mekušaca primjećen je veći broj puževa. U potocima Bela voda i Velika voda zastupljeni su potočni raci, a od riba zadržava se pastrva. Od vodozemaca najčešći je pjegavi daždevnjak, potom planinski daždevnjak (Slika 17.), žuti mukač i gubavica. Od gmazova tu je zidna gušterica, a zmija nema mnogo vrsta: bjelouška u nižim predjelima, a na stjenovitim terenima otrovnice poskok i riđovka. (<http://www.risnjak.hr/>)

Slika 17. *Salamandra atra* – planinski daždevnjak

2.4. Nacionalni park Mljet

Mljet (Slika 18.) je nerazvedeni izduženi otok, širine oko 3 km, dužine 37 km, a Nacionalni park "Mljet" zauzima njegov sjeverozapadni dio, koji se proteže područjem od oko 5000 hektara zaštićenog kopna i okolnog mora. To je područje 11. studenoga 1960. godine proglašeno nacionalnim parkom i predstavlja prvi institucionalizirani pokušaj zaštite izvornog ekosustava u Jadranu.

Karakteriziraju ga jedinstveni panoramski izgled razvedenih obala, klifova, hridina i brojnih otočića, te bogata ortografija okolnih brda što se strmo izdižu iznad morske površine zaklanjajući brojna kraška polja i drevna naselja u kamenu. Njegova vanjska obala, otvorena južnom moru, strma je i puna "garma" - urušenih pećina. Obala okrenuta kopnu i buri niža je i pristupačnija. (I. Bralić, 2005.)

Slika 18. otok Mljet

Vrlo je specifičan sustav slanih jezera što predstavljaju jedinstveni geološki i oceanografski fenomen u kršu, značajan u svjetskim razmjerima. Ova dva jedinstvena morska jezera, bila su prvotno slatkovodna, negdje sve do početka kršćanske ere.

U mediteranskom kraškom krajoliku osobitosti su tipična kraška podzemna staništa kao što su polušpilje, špilje i jame, te mljetske "blatine", na našim otocima rijetke pojave povremenih boćatih jezera koja povremeno presušuju. Poznato je da se u njima

stoljećima lovilo jegulje i močvarne ptice budući su povezana morem. Na području mljetskih jezera šuma se spušta do samih obala, stvarajući ugodaj netaknute prirode. Tamo je i otočić Svete Marije u sredini Velikog jezera s drevnim benediktinskim samostanom i crkvom koji datiraju iz 12. stoljeća.

Bujna vegetacija otoka (Slika 19.), poglavito područja Nacionalnog parka, pribavila je Mljetu ime "zelenog otoka". Danas na Mljetu raste čak pet različitih tipova šuma. Ostaci mediteranske prašume, izvorne šume crnike, prisutni su samo fragmentarno, a najbolje su očuvani kao niska šuma panjača u predjelu Velika dolina. U drugim područjima ta je šuma nadomještena makijom, garizima, kamenjarima, te prostranim šumama brzorastućeg alepskog bora koji je preuzeo primat nad biljnim vrstama drugačijeg senzibiliteta. Uz šume, biološki su osobito značajna i neka druga staništa: priobalne pješčane dine, strme i visoke obalne stijene kao i one u unutrašnjosti otoka, te bilje obalnih grebena.

Slika 19. Mljet – "zeleni otok"

Specifičnost faune Mljeta je odsutnost zmija otrovnica zbog prisutnosti indijskog mungosa (Slika 20.). Dosad je na otoku zabilježeno ukupno pet vrsta zmija i šest vrsta guštera. Njima se hrani i na Mljetu najveća dnevna grabljivica, orao zmijar. Također je izuzetno bogatstvo ptica pjevica. U šumama nalazimo i neke ptice koje su rijetke na otocima, poput šojke, sive muharice i šumskog zviždaka. (<http://www.np-mljet.hr/>)

Slika 20. *Herpestes auropunctatus* – indijski mungos

Na Mljetu živi i sivi puh kojeg sve više potiskuje mediteranski štakor, a malobrojnim obrađenim poljima sve više gospodari divlja svinja, novi stanovnik otoka. Vode Mljeta, još i danas poznate kao oceanografski živo područje, nekad su bile omiljeno obitavalište sredozemne medvjedice (Slika 21.). Uprava Nacionalnog parka nada se da će svojim budućim nastojanjima ponovno uspjeti naseliti ovog ugroženog sisavca u vode zaštićenog akvatorija. (I. Bralić, 2005.)

Slika 21. *Monachus monachus* – sredozemna medvjedica

Najvrjedniji iz doba rimske prevlasti su ostaci rimske palače iz 1. st. te okolnih bazilika i fortifikacijskih objekata u Polačama, datiranih iz nešto kasnijeg razdoblja. Postojanje nekoliko hidroarheoloških lokaliteta svjedoče o bogatom gospodarskom životu na području tadašnjeg južnog Jadrana.

2.5. Nacionalni park Kornati

Nacionalni park Kornati smješten je središnjem dijelu hrvatskog Jadrana. Zbog izuzetnih krajobraznih ljepota, zanimljive geomorfologije, velike razvedenosti obalne crte i naročito bogatih biocenoza morskog ekosustava, godine 1980. veći dio Kornatskog akvatorija (Slika 22.) proglašen je nacionalnim parkom. To je skupina od 89 otoka, otočića i hridi s približno 238 km obalne crte. Pored ovog, relativno velikog broja otoka, kopneni dio parka čini tek manje od 1/4 ukupne površine, dok je sve ostalo morski ekosustav. Danas NP "Kornati" zauzima površinu od oko 220 km².

Slika 22. Kornatski akvatorij

Čuvene kornatske "krune" (strmci ili litice) okrenute prema otvorenom moru, a koje karakteriziraju većinu vanjskih otoka u pučinskom otočnom nizu, posebna su odlika i vrijednost ovog prostora. Različite paleontološke, sedimentološke i litološke karakteristike stijena koje nalazimo u Kornatima zanimljive su za evoluciju Zemlje kroz geološku prošlost. (<http://www.kornati.hr/>)

Flora Kornatskog otočja proučava se već gotovo 200 godina, no ipak još uvijek nije u potpunosti poznata. U vegetacijsko-fitogeografskom smislu, Kornati pripadaju eumediteranskoj vegetacijskoj zoni mediteransko-litoralnog pojasa mediteranske regije, a fitogeografski pripadaju istočnojadranskom sektoru jadranske provincije. Veći otoci

obrasli su pašnjačkim oblicima vegetacije koja je izrazito siromašna vrstama, jer su tijekom dugog povijesnog razdoblja šume sustavno paljene kako bi se dobile pašnjačke površine.

Kao značajnije biljne vrste ovog područja svakako treba spomenuti dubrovačku zečinu (*Centaurea ragusina*), bijelu šupaljku (*Corydalis acaulis*), ilirsku peruniku (*Iris illyrica*), uskolisni slak (*Convolvulus lineatus*), drvenastu mlječiku (*Euphorbia dendroides*), itd.

Slika 23. *Centaurea ragusina* – dubrovačka zečina

Skoro sve biljne zajednice imaju izgled "pustih" kamenjara i nastale su kao krajnji stadij u procesu degradacije šumske vegetacije. Među značajnijim zajednicama mogu se navesti hazmofitska vegetacija pukotina stijena - zajednica busine i dubrovačke zečine, halofilna vegetacija vapnenačkih obalnih grebena - zajednica uskolisnog trputca i mrižice, šumska zajednica mirte i crnike, vegetacija kamenjarskih pašnjaka, kao najraširenija na kornatskom otočju sa zajednicom kovilja i ljekovite kadulje s kostrikom, te zajednica vlasulje i smilice.

Velika pozornost u istraživanju morske faune posvećena je tek u novije vrijeme. Prema dosadašnjim istraživanjima, utvrđeno je preko 850 svojiti makro i meiofaune. U usporedbi s drugim područjima Jadrana i Sredozemlja, realna je pretpostavka da u akvatoriju Kornatskog otočja živi barem 2500 do 3000 svojiti bentoske i pelagičke faune. Kao primjeri poznavanja brojnosti nekih skupina morske faune, moguće je navesti koralje (22 vrste), mekušce (177 vrsta), mnogočetinaše (127 vrsta), desetonožne

rakove (55 vrsta), bodljikaše (64 vrste) i ribe (160 vrsta) od kojih su najzastupljenije trlja od kamena (Slika 24.), škrpina (Slika 25.), fratar, tabinja mrkulja, šarag, mačka bljedica i druge. (<http://www.kornati.hr/>)

Slika 24. *Mullus surmuletus* – trlja od kamena

Slika 25. *Scorpaena scrofa* - škrpina

2.6. Nacionalni park Brijuni

Brijunska skupina od 14 otoka i otočića površine 7,4 km² smjestila se uz zapadnoistarsku obalu. Granice Nacionalnog parka utvrđene 1999. godine obuhvaćaju kopno i okolno more s podmorjem te je ukupna površina oko 33,9 km². Najrazvedeniji su Veliki Brijun i Mali Brijun. Obale su uglavnom niske i kamenite, ali lako pristupačne zbog horizontalne slojevitosti stijena, a u nekim uvalama mjestimično ima šljunka i pijeska. Nacionalni park Brijuni (Slika 26.) obuhvaćaju otoci Veliki Brijun, Mali Brijun, Sv.Marko, Gaz, Okrugljak, Supin, Supinić, Galija, Grunj, Vanga (Krasnica), Pusti (Madona), Vrsar, Sv.Jerolim i Kozada.

Slika 26. Brijuni

Budući je dubina Fažanskog kanala 12 m, Brijuni su do prije desetak tisuća godina bili sastavni dio istarskog kopna. Otoci su izgrađeni od horizontalnih ili tek malo nagnutih slojeva vapnenca kredne starosti na kojima je mjestimično razmjerno debeli sloj karbonatnog smeđeg tla ili crljenice. Kamen koji pripada toj formaciji bijele je boje, lako lomljiv, mramorne strukture obiluje glinom i kremičnom kiselinom. Tvrd je i daje odličan građevni materijal. Navedene vrijednosti kamena cijeni su i rimski graditelji, a taj je kamen kasnije korišten i za izgradnju mnogih jadranskih gradova.

Veliki Brijun kao najveći otok brijunskog arhipelaga koji je dijelom kultiviran u skladni krajolik travnjaka i pejzažnih parkova, sadrži pored izuzetno vrijednih ostataka graditeljske baštine i očuvane vegetacijske sustave zapadnoistarskog klimatskog tipa. Važno je napomenuti da je more gotovo 80% zaštićenog prostora Nacionalnog parka u kojem su sadržani gotovo svi izvorni elementi morskih eko sustava Jadrana.

Na Velikom Brijunu ostvaren je izuzetno vrijedan sklad prirodnih i antropogenih elemenata u cjelovitoj slici krajolika. Zauzimanjem nekada poljoprivrednih površina i krčenjem dijela šumskih površina te njihovim pretvaranjem u pejzažne parkove (Slika 27.) s prostranim otvorenim travnjacima stvoren je izuzetan krajolik jedinstven na hrvatskoj obali Jadrana. Ističući ekološke razlike staništa (reljef, ekspozicija, tlo, stalni utjecaj mora) javlja se u velikom dijelu Velikog i Malog Brijuna vegetacijski stadij šume zvan makija. Makiju nalazimo na svim otocima. (<http://www.brijuni.hr/>)

Slika 27. parkovi na Brijunima

Obzirom na tisućljetnu prisutnost čovjeka na brijunskom otočju, životinjski svijet na otocima, posebno na Velikom Brijunu pored autohtonih životinja obogaćen je i mnogobrojnim unešenim vrstama koje nisu svojstvene ovom staništu, ali su se dobro aklimatizirale zahvaljujući gotovo idealnim mikroklimatskim uvjetima. Na otočju je zatečen zec, a između 1902. i 1908. uneseni su jelen aksis, jelen lopatar, mufloni te su

njihovi potomci danas ukras brijunskih šuma, parkova i proplanka kao i dio brijunskog identiteta i cjelovitog posjetiteljskog doživljaja.

Autohtoni ptičji svijet razmjerno je dobro zastupljen. Pojedini manji otoci su izuzetno dobra staništa na kojima se gnijezde galebovi i čigre te prorijeđene vrste vranca kukmaša. U krošnjama borova gnijezdi se kobac, jastreb i škanjac. A od ostalih grabežljivaca redovito vidamo eju močvaricu i eju strnaricu. Od čaplji vidamo malu bijelu čaplju, sivu čaplju, čaplju dangubu i žutu čaplju.

Razvedenost obala, raznolikost podloga, te specifični hidrodinamički uvjeti se odražavaju i u velikoj raznolikosti litoralnih biocenoza koje su karakteristične za sjevernojadransku regiju i još uvijek nepromijenjene izvan utjecaja izravnih izvora onečišćenja. (I. Bralić, 2005.)

Brijunski akvatorij značajan je kao mrijestilište riba te reprezentativna oaza (morski park) za tipične morske organizme sjevernog Jadrana, odnosno njihovih naselja i zajednica. Od morskih organizama koji su zaštićeni zakonom o zaštiti prirode u podmorju Brijuna utvrđena je prisutnost periske i prstaca. Od zaštićenih morskih kralježnjaka povremeno more oko Brijuna posjećuju kornjače i dupini (Slika 28.). Podmorje obiluje raznim vrstama spužvi, školjkaša, ježinaca, rakova, riba i drugim. Među ribama najzastupljeniji su lubini, orade, cipli, listovi, škarpine, ugori, zubaci, kavale...

Slika 28. *Tursiops truncatus* – dobri dupin

2.7. Nacionalni park Krka

Nacionalni park Krka je smješten u blizini Šibenika. Rijeka Krka je poznata je po brojnim vodopadima koji su nastali taloženjem sedre, posebne vrste vapnenca. Rijeka Krka danas ima 7 sedrenih slapova i njezine ljepote predstavljaju prirodni krški fenomen, te je 1985. proglašena Nacionalnim Parkom. Ovo je područje izrazito bogato i raznolikom florom i faunom. Nacionalni park Krka obuhvaća područje uz rijeku Krku koja izvire u podnožju planine Dinare kod Knina, teče kroz kanjon dug 75 km, protječe kroz Prukljansko jezero, te utječe u Šibenski zaljev. Park se prostire na 142 kvadratna metra, od kojih 25,6 kvadratnih kilometara čini vodena površina. (I. Bralić, 2005.)

Nacionalni park Krka obuhvaća područje uz rijeku Krku koja izvire tri kilometra sjeveroistočno od Knina, teče kroz dubok i živopisan kanjon, dug 75 km i tvori bučne slapove - Krčić, Risnjak, Miljacku, Roški slap (Slika 30.) i znameniti Skradinski buk (Slapovi Krke 46m), koji je najveća sedrena barijera u Europi. Svojim donjim tokom rijeka Krka protječe kroz Prukljansko jezero, te utječe u 9 km dugačak Šibenski zaljev. U NP Krka posebno se ističu dva kulturno povijesna spomenika: Franjevački samostan na otoku Visovcu i manastir Krka, a u nizu slikovitih naselja na području Pparka najzanimljivi je Skradin, gradić zaštićen kao spomenik kulture.

Slika 29. Nacionalni park Krka

Zahvaljujući geografskom položaju i velikom broju različitih staništa, uz rijeku Krku nalazi se izuzetno raznolik biljni svijet sa oko 860 svojti. Tok rijeke nalazi se na prijelazu područja vazdazelena i listopadne submediteranske vegetacije. U porječju Krke prevladavaju šume i šikare bijelog graba, makija, garig, travnjaci i sl. najrasprostranjenije su šumske zajednice crnike i crnog jasena, crnog graba i jasenske šašike, te hrasta medunca i bijelog graba. Uz navedene šumske zajednice, veće površine oko Roškog slapa zauzimaju poplavne šume i šikare u kojima se ističu vrbe, crna joha, crna i bijela topola i poljski jasen. Osobito je važna močvarna vegetacija što se pojavljuje na rubovima slatkovodnih jezera. Tu nalazimo trsku, lopoče, lokvanje, te šiljevinu i sl. (<http://www.npkrka.hr/>)

Slika 30. Roški slap

Od faune Nacionalnog parka najčešći su predstavnici ihtiofaune (pastrve, glavatica, sval, drlja, mren i ilirski klen), te vodozemci od kojih su najzastupljeniji obični vodenjak, siva i zelena gubavica, zelena žaba te nedavno pronađena čovječa ribica koja je špiljski endem. Među gmazovima tu su veliki zelembać, blavor, kućni macaklin, čančara te zmijske kravosas, crvenkrpica, modras i poskok. Ptičjih vrsta zabilježeno je 222, a najvrijednije su čaplje, guske, divlje patke, kokošice, sove, lastavice, sokolovke i dr. U fauni sisavaca kao zanimljive vrste spominju se čagalj, tvor, kuna bjelica, jazavac, te veći broj ugroženih vidri. (I. Bralić, 2005.)

2.8. Nacionalni park Sjeverni Velebit

Nacionalni park Sjeverni Velebit proglašen je 09. 06. 1999. godine zbog izrazite raznolikosti krških fenomena, bogatstva živog svijeta i iznimnih prirodnih ljepota. Površina parka iznosi 109 km², a unutar istog nalazi se strogi rezervat Hajdučki i Rožanski kukovi, koji predstavlja specifičan geomorfološki fenomen na kojemu je do sada otkriveno više od 150 jama, od kojih je najpoznatija Lukina jama, jedna od najdubljih u svijetu uopće, otkrivena 1999. godine. U sklopu Parka nalaze se još botanički rezervat "Visibaba", na kojemu se nalazi najveće nalazište endemične hrvatske sibireje (*Sibiraea altaiensis ssp. croatica*), te botanički rezervat Zavižan-Balinovac-Velika kosa, koji se ističe bogatstvom visokoplaninske flore. Unutar rezervata nalazi se i poznati Velebitski botanički vrt, kojega je osnovao prof. Fran Kušan još davne 1967. godine. (<http://www.np-sjeverni-velebit.hr/>)

Slika 31. Nacionalni park Sjeverni Velebit

Kao rijetko koja planina u Europi, a nijedna u Hrvatskoj, Velebit obiluje raznolikošću i brojnošću biljnih vrsta. Na području Velebita ima ih oko 2700, a u samom Nacionalnom parku nekih 1500. Zbog svoje iznimne lokacije na razmeđu dvaju velikih vegetacijskih regija, na sjevernome Velebitu možemo naći mnoštvo raznih biljnih vrsta koje se kreću u rasponu od submediteranskih do visokoplaninskih flornih elemenata. Vegetaciju sjevernog Velebita općenito možemo podijeliti na šumske, travnjačke (pašnjačke) i fitocenoze stijena. Svaka od ovih grupacija odlikuje se svojim

biološkim i morfološkim karakterističnostima, što uvjetuje raznolikost, šarenilo i iznimnu ljepotu fitosfere koja se odlikuje u izmjenjivanju istih u vrlo naglim prijelazima i na maloj površini. (Ž. Poljak, 2007.)

Na području Nacionalnog parka najreprezentativniji su endemi hrvatska sibireja (*Sibiraea croatica*) i velebitski zvončić (*Campanula velebitica*), dok poznata velebitska degenija (*Degenia velebitica*) ne nastanjuje područje parka, a pronađena je još i na Velikoj Kapeli, na oko 300 metara n.v. Raste na srednjem i južnom Velebitu. Karakterističnost velebitske vegetacije očituje se i u temperaturnim inverzijama u ponikvama, kao tipičnom krškom fenomenu, pri čemu se temperatura unutar ponikve spušta i za nekoliko stupnjeva, što utječe na vertikalno rasprostiranje vegetacije, tako da se vrste koje bi inače dolazile na većim visinama ovdje pojavljuju na dnu ponikava i obratno. (I. Bralić, 2005.)

Slika 32. *Sibiraea croatica* – hrvatska sibireja

Vegetacija šuma je najrašćlanjenija biljna zajednica sjevernog Velebita. Krenuvši s primorske strane prema hrptu planine, na jugoistočnoj granici parka nailazimo na degradiranu šumu hrasta medunca i bijeloga graba. Te šume zauzimaju velika područja južnih ekspozicija čitavog Velebita. Osim spomenutih vrsta, u ovim se šumama najčešće pojavljuju drača i crni jasen. Na ove se šume nadovezuju šume crnoga graba i hrasta medunca, također degradirani oblik prvotnih šuma. Sljedeća je šumska zajednica, po visinskom raščlanjenju, primorska bukova šuma.

Na primorske bukove šume s južne strane i gorske bukove šume s kontinentalne strane nadovezuju se šume bukve i jele. Ove šume pridolaze na visinama 1200-1400 metara. Na ovu se zajednicu nadovezuje pretplaninska bukova šuma s urezicom. Ova šuma zauzima najviše položaje sjevernog Velebita - preko 1600 m. To je čista bukova šuma s velikim brojem planinskih biljaka. Stabla su u ovoj šumi karakteristično savijena u doljnjem dijelu debala, zbog pritiska dugotrajnog snijega i vjetra.

Na sjevernom Velebitu nalaze se neke od najljepših i najočuvanijih šuma smreke. Vlažni tip smrekove šume posebice je razvijena na Štirovači, dok drukčiji tip smrekovih šuma - pretplaninska smrekova šuma s čopocem i gorska smrekova šuma s milavom prekrivaju viša područja iznad 1400 m.n.v.. (<http://www.zagreb-matica.hr/>)

Slika 33. Sjeverni Velebit, Rossijeva koliba

Na Sjevernom se Velebitu, osim nepreglednih šuma, točila i stjenjaka, nalaze i brojne planinske livade, travnjaci i pašnjaci koji upotpunjuju njegovu biološku i krajobraznu raznolikost. Na planinskim i pretplaninskim pašnjacima te livadama rastu uglavnom biljke iz sveza trave tvrdače u kojoj se najčešće pojavljuju trava tvrdača, crvena vlasulja, zečina, lavlji zub, celinščica i majčina dušica. Druga najrasprostranjenija travnjačka sveza sjevernog Velebita je ona uspravnog ovsika.

O životinjskim vrstama na području NP Sjeverni Velebit ima relativno malo podataka, što se posebice onosi na beskralježnjake. U parku obitavaju četiri vrste velikih grabežljivaca: mrki medvjed (*Ursus arctos*), ris (*Lynx lynx*), vuk (*Canis lupus*) te divlja mačka (*Felis sylvestris*).

Slika 34. *Canis lupus* - vuk

Na području Parka živi i endemična velebitska gušterica (*Lacerta horvathi*), petrofilna vrsta koja obitava na stijenama, liticama i drugim kamenim podlogama. Areal joj je dosta malen, zabilježena je još u istočnim Alpama i na sjevernom dijelu Dinarida. Visokoplaninska je vrsta i pridolazi na područjima do gornjeg ruba šumske vegetacije - nekih 1600 metara.

Prije trideset godina, na Velebit je ponovno naseljena divokoza (*Rupicapra rupicapra*) i često je se može vidjeti po planinskim vrhuncima. Od ostalih biljojeda, najzastupljenije su srna (*Capreolus capreolus*), jelen (*Cervus elaphus*), zec (*Lepus europaeus*) i dr.

Na području Parka obitava i velik broj vrsta ptica, čemu osobito pogoduju guste šume. Na Velebitu je registrirano oko 180 vrsta ptica, od kojih njih stotinjak stalno gnijezdi na prostorima velebitskog masiva. Simbol sjevernog Velebita je veliki tetrijeb (*Tetrao urogallus*), naša najveća kokoška, kojega u ovim krajevima zovu "pivac". (Ž. Poljak, 2007.)

3. TURIZAM U NACIONALNIM PARKOVIMA HRVATSKE

3.1. Nacionalni park Plitvička jezera

Za vrijeme velikih udaljenosti od glavnih prometnica i malog broja posjetitelja, bila je sasvim logična želja da se i turistička izgradnja dovede što bliže jezerima. Jaka tranzitska cesta, koja prolazi Parkom, u početku je pokazivala samo pozitivnu stranu, najviše ekonomsku. Zajedno s izgradnjom hotela, Plitvice su postale najposjećeniji hrvatski nacionalni park. Svake godine tu dolazi velik broj turista iz cijelog svijeta pa ni s pješačkim prometom više nije lako. Oko većine jezera postoje pješačke staze s kojih se pruža izniman pogled. Unatoč skladno i funkcionalno postavljenim stazama, koje štite mekanu sedru i omogućuju razgledavanje, broj posjetitelja u "sezoni" već je na granici rasta pa je pred Upravom Nacionalnog parka složen zadatak da izmjenama u sustavu posjećivanja i razgledavanja jezera i slapova ostvari ravnomjerniji posjet i tako očuva mogućnost autentičnog doživljaja.

Slika 35. karta NP Plitvička jezera

U skladu sa suvremenim svjetskim tendencijama, a i na temelju vlastitog iskustva, NP Plitvička jezera danas više nema ambiciju gradnje turističkog smještaja uz jezera. Tako je na primjer hotel "Jezero" smješten u centralnoj zoni Nacionalnoga parka, oko 300 m od najvećega plitvičkog jezera Kozjak. Njegov je smještaj na vrlo atraktivnoj poziciji, no umanjuje prirodni i autentični doživljaj krajolika.

Od turističke ponude, osim smještaja, Plitvice nude razgledavanje ljepota nacionalnog parka autobusima što nikako nije u skladu s doživljajem nacionalnog parka

kao dijela netaknute prirode. Ti autobusi nisu najnoviji, te za vrijeme ljetnih vrućina turisti ne uživaju čekajući u autobusu dok se dva navedena mimoiđu na uskoj cesti.

Ali ipak, neke vuče znatiželja, neke romantika, nekima je redovita tradicija, nekima u okviru obrazovanja, nekima je usput, nekima planirani višednevni odmor u prirodi, no, sve u svemu, posjet Plitvičkim jezerima individualno je iskustvo za svakog pojedinca. (<http://www.np-plitvicka-jezera.hr/>)

3.2. Nacionalni park Paklenica

Za razliku od Plitvica do kojih se bez imalo problema dođe automobilom, pješaćenje je jedini način da se stvarno upozna Paklenicu. Na području Parka postoji 150-200 km staza i puteva (Slika 36.), od turističkih, koji iz kanjona Velike Paklenice vode do špilje Manite peći, šumarske kuće „Lugarnice“ i planinarskog doma, do planinarskih koji vode do najviših velebitskih vrhova. Putevi u Parku obilježeni su tablama i markirani planinarskim oznakama. Na svakoj je tabli naznačeno ime cilja i vrijeme koje je potrebno da se prevali put umjerenim planinarskim hodom.

Slika 36. označene staze na Paklenici

Najpoznatija i najposjećenija staza u Nacionalnom parku je staza 'Velika Paklenica – Anića luka - Lugarnica – Planinarski dom Paklenica' gdje su zanimljivosti koje se mogu vidjeti putem sljedeće: paklenički mlinovi (Slika 37.), kanjon Velike Paklenice, krške pojave, flora i fauna krša, slapovi potoka, te stijena Anića kuka, a odmor pružaju šumarska kuća Lugarnica i dom u Paklenici podno planinskih zaselaka Parići i Ramići, poznat kao Borisov dom. To je srednje zahtjevna staza koja počinje umjerenom kosinom kroz kanjon Velike Paklenice, te se kasnije ravno nastavlja do Lugarnice.

Sljedeća staza je staza od Velike Paklenice preko Anića kuka, do Manite peći. Planinarenje po toj stazi pruža panoramski pogledi na stijene Anića kuka, Jurasove glavice i Manite peći (Zub od Manite peći), te razgled špilje Manita peć. Osim dvije navedene glavne staze na Paklenici postoji još mnogo staza za turiste, planinare, te

iskusne planinare. To su staze: 'Manita peć – Zorin kuk - Vidakov kuk – Tomići – Starigrad', 'Ulazna recepcija V. Paklenica – Anića luka – Grabove doline – Njive lekine – Mala Paklenica – Seline', 'Planinarski dom Paklenica – M. Močila – Crni Vrh (1 110 m) – V. Močila – Njive Lekine – Grabove doline (Jurline) – Velika Paklenica' i još mnogo drugih.

Slika 37. Srednji Marasovića mlin

Osim planinarskih staza NP Paklenica odlikuje se bogatstvom poučnih i biciklističkih staza. Osim njih, moguće je posjetiti edukacijski centar Mala Paklenica na dnu kanjona Male Paklenice. To su zapravo informativne table s popisom biljnih i životinjskih vrsta, te geomorfoloških karakteristika određenog dijela Paklenice, no imena "Poučna staza" i "edukacijski centar" zvuče puno atraktivnije.

Osim planinarske ponude, Paklenica je najznačajniji hrvatski penjački centar, poznat i izvan granica Hrvatske. Posebnu draž ovom penjalištu daje i blizina morske obale, pa je Paklenička rivijera idealno mjesto za kombinaciju penjanja i sportova na vodi.

Povijest alpinizma (Slika 38.) na Paklenici počinje davne 1938. godine kada je Dragutin Brahm pokušao ispenjati Anića kuk. Nakon toga slijedi razdoblje u kojem su hrvatski penjači ispenjali smjerove koji danas važe za klasične smjerove u Paklenici. Riječ je o smjerovima kao što su Mosoraški, Velebitaški, Klin, Funkcija.

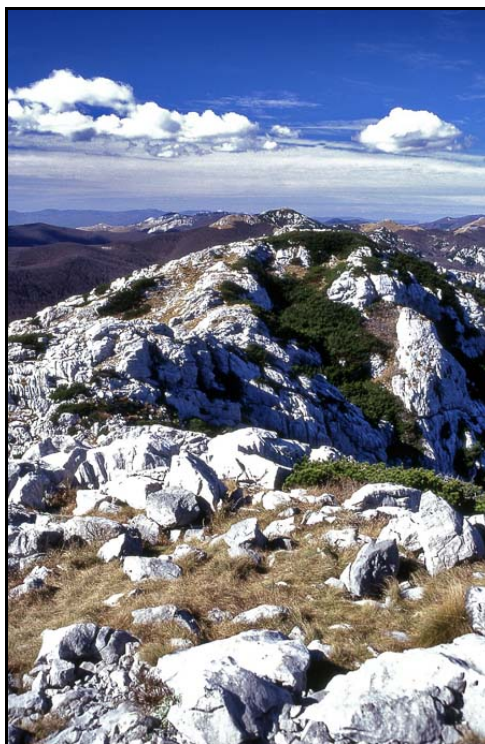
Slika 38. Penjanje na Paklenici

Za prvosvibanjske blagdane u Paklenici se tradicionalno okuplja velik broj penjača. Od 2000 godine ovdje se održava natjecanje 'Big Wall Speed Climbing' ili brzinsko penjanje velikih stijena, prvo natjecanje takvog tipa na svijetu. Radi se o spoju dviju penjačkih disciplina: brzinskom penjanju, koje se obično odvija na kratkim dvoranskim smjerovima na umjetnoj stijeni te o penjanju velikih, vertikalnih litica koje podrazumijevaju uspone u parovima za koje je potrebno više sati, a ponekad i dana. Osim natjecateljskog dijela penjački susreti u Paklenici imaju i popratni program. Tako se održava sajam outdoor opreme, brojna predavanja, projekcije i filmovi vezani za penjanje i planinarenje. (<http://www.paklenica.hr/>)

3.3. Nacionalni park Risnjak

Risnjak je jedan od manje posjećenih nacionalnih parkova Hrvatske, ne zato što je manje vrijedan već zato što za uživanje u risnjačkim ljepotama treba imati poseban osjet za čari prirodnih fenomena i malo više kondicije. Turisti (u prosječnom poimanju tog izraza) ovdje su rjeđi gosti od pravih prirodoslovaca.

Sa Velikog Risnjaka pruža se najljepši pogled na Kvarnerski zaljev i cijelo okruženje (Slika 39.). Serpentskom stazom iz sela Razloge i iz sela Kupari penje se uzvodno do lokacije gdje je voda rijeke Kupe oblikovala malo jezero. Uz pratnju vodiča ili individualno, može se uživati u prekrasnim prirodnim prizorima na svježem zraku, i ponijeti sa sobom nezaboravne slike.

Slika 39. pogled s Risnjaka

Geološka građa Nacionalnog parka "Risnjak", po mišljenju geologa, veoma je kompleksna, što znači da slojevi pokazuju veliku razlomljenost i nepravilnost. Glavni dio masiva Risnjak sastoji se od slojeva vapnenca, manje od dolomita, koji su nastali u mezozoiku, tj. prije nekih 200 milijuna godina.

Kako je masiv Risnjaka izgrađen od vodopropusnih vapnenaca, na njegovu površju nastale su razne kraške pojave. Ispod bujne vegetacije kriju se razne jame, vrtače, škrape i druge kraške pojave. Na Risnjaku su od svih tih pojava najvažnije ponikve, jer

je u njima prisutna posebna klima, koja utječe na posebnost vegetacije. Geološka građa, uz klimu, je glavni čimbenik u razvoju veoma raznovrsna biljnog svijeta u Nacionalnom parku. Položaj masiva Risnjak određuje i njegovu klimu. I premda je od naše obale Risnjak udaljen samo oko 15-tak kilometara zračne linije, klima na njegovu području znatno se razlikuje od one na našem primorju.

Područje Nacionalnog parka Risnjak, kao i najveći dio Gorskog kotara, poznato je po veoma bujnoj vegetaciji, posebice po veoma raznolikom i bogatom šumskom pokrovu (Slika 40.).

Slika 40. bogati šumski pokrov na Risnjaku

U zadnje vrijeme, naši znanstvenici sa Šumarskog fakulteta u Zagrebu, prate zdravstveno stanje šuma na Risnjaku i Gorskom kotaru. Već prva istraživanja, provedena 80-tih godina, su pokazala, da je velik postotak oštećenih, tj. bolesnih stabala. Daljnja istraživanja najvrijednijih i najznačajnijih drveća jele, smreke, bora krivulja i bukve, su pokazala, kako je propadanje stabala u velikom porastu. U zadnje vrijeme, po mišljenju stručnjaka, došlo je do naglog porasta bolesnih stabala u svim šumskim sastojinama.

I na kraju treba završiti riječima prof. Ive Horvata: "... njegova priroda (Risnjaka), neživa i živa, mora ostati sačuvana, kako je nađena, prepuštena sama sebi, da se razvija po prirodnim zakonima. Među vrletnim risnjačkim stijenama i dubokim provalijama, u divnim crnogoričnim i bjelogoričnim šumama neka živi nesmetano biljni i životinjski

svijet, a čovjek neka prolazi njegovim stazama pun poštovanja pred velikom cjelinom u koju je zašao" (<http://www.risnjak.hr/>)

3.4. Nacionalni park Mljet

Posjet Nacionalnom parku "Mljet" moguć je brodskom linijom iz Dubrovnika te brojnim turističkim brodovima s Korčule, Hvara i Splita, koji uglavnom pristaju u luci Pomena. Naselja Polače i Pomena povezuju s jezerima pješačke staze. Osim pješaćenja moguće je iznajmljivanje bicikla i razgled otoka vozeći se stazama uz obalu (Slika 41.). Ugodnom boravku pogoduje kupanje, sunčanje te šetnja stazama oko jezera i do vrhova Montokuc, za lijepa vremena, pruža se prekrasan pogled na cijeli Nacionalni park, a također i na Pelješac i morsku pučinu sve do Korčule.

Slika 41. Karta NP Mljeta

Osim prirodnih raznolikosti, Mljet je bogat kulturnom baštinom. Povijest otoka seže unazad od Ilirskih plemena koja su, kamenim građevinama, nazivljem i ostacima grobova, ostavili materijalne tragove na čitavom otoku Mljetu. Otok se prvi put spominje kod Appiana 35. godine prije Krista kad Rimljani zauzimaju Ilirski grad Melitusu nepoznatog titulara. O moći i blagostanju toga vremena svjedoče ostaci impozantnih zidina rimske palače u Polačama, dviju bazilika, termi, arsenala te podmorski ostaci brodogradilišta.

U 5. stoljeću ovaj je rimski posjed davao 500 solida godišnjeg prihoda. Osnovu ekonomije činila je proizvodnja soli, vina, maslinovog ulja, meda, mesa i sira ovaca i koza, suhe i usoljene ribe. Kako tragovi naselja nisu nađeni u uvali Polače pretpostavlja se da su tu zimovale rimske galije i da je stoga bilo potrebno toliko crkvenih građevina.

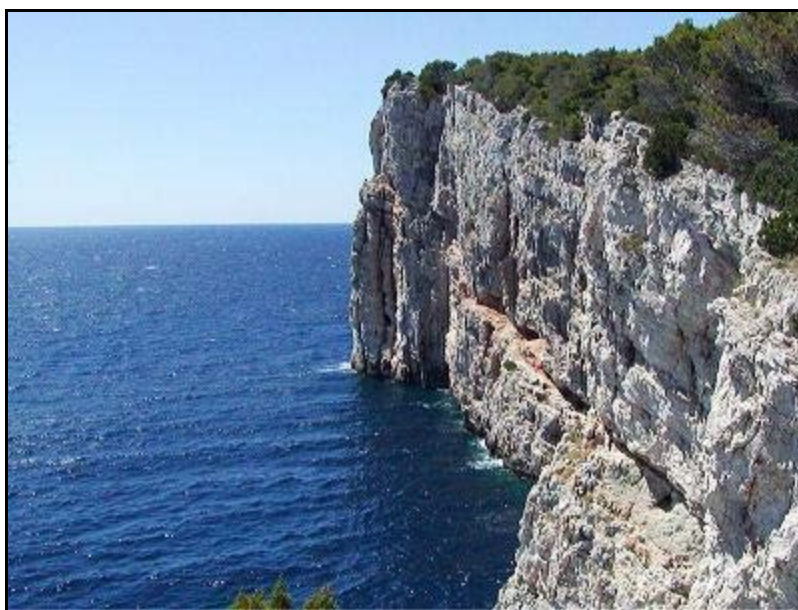
Kroz stoljeća propadanja Zapadnog rimskog carstva ovdje se smjenjuju vladari, dolaze Zapadni Goti, a zatim Istočno rimsko carstvo, koje čini se ostaje u zapadnom dijelu otoka sve do 12. stoljeća kad Neretljani konačno zauzimaju otok Mljet. Oni sred otočića u Velikom jezeru grade samostan i crkvu Sv. Marije. Crkva je vrlo brzo sagrađena jer papa Inocentije III. izdaje dokument po kojem je crkva posvećena 1198. godine. Crkva je tijekom stoljeća mijenjala izgled pod naletom stilova, renesanse i baroka, ali je centralni dio ostao romanički.

O bogatom i burnom životu na otoku svjedoče i narodne nošnje otočana. Ženska narodna nošnja ostala je sačuvana, dok je muška obnovljena. Osnovu ženske nošnje čini crvena suknja - gunj, od vunenog sukna i bijela košulja koja se ističe u kontrastu s crvenom. Izvorni dio nošnje je i pas, nekada svilen a danas obično suknen, kojim su se žene pasale. Na otoku se uzgajao dudov svilac, tako da su košulje, bječve (čarape) i pasevi za svečane prilike bili rađeni od svile. (<http://www.np-mljet.hr/>)

3.5. Nacionalni park Kornati

Kornati su jedna zasebna i po mnogočemu posebna skupina otoka koja se smjestila na sutoku zadarskih i šibenskih otoka. NP Kornati uključuje skupinu od 89 otoka, otočića i hridi s oko 238 km obalne crte. Osim velike razvedenosti obale i mnogo otoka i otočića, na Kornatima se nema šta vidjet. Vegetacija je oskudna, a boje koje prevladavaju su žuta i 'škrpasto' siva. Jedini otok s malo raznolikijom vegetacijom je otok Žut, istočno od Kornata, paralelan s Kornatom. Taj je otok dobio ime po boji koja je na njemu prevladavala u prošlosti, o trenutno je, za razliku od Kornata, on zelen, a Kornati žuti.

No ipak, imaju i Kornati svoje atribute. To su npr. okomite litice kornatskih otoka okrenute prema otvorenom moru nazvane 'krune' (Slika 42.). One su najpopularniji fenomen ovog parka. "Krune" predstavljaju plohu velikog tektonskog rasjeda koji se proteže od Istre i završava negdje u srednjoj Dalmaciji (možda i južnije), a prouzročilo ga je globalno kretanje Afrike na sjever i njeno "zabijanje" u Europu.

Slika 42. Kornatske krune

Najduža "kruna" iznad nivoa mora nalazi se na otoku Mana (1350 m), a najviša na otoku Klobučar (82 m). "Krune" se, naravno, protežu i pod morem. Najdublja "kruna" se nalazi na otoku Piškera (preko 90 m). No, ronjenje na Kornatima je teško izvedivo tako da je internetski pretraživač Google jedini način da se spozna ljepota Kornatskog podmorja. Za izdavanje odobrenja za organiziranje ronilačkog posjećivanja u NP

"Kornati" potrebno je Javnoj ustanovi dostaviti ispunjen obrazac Zahtjeva za izdavanje Odobrenja, preslik rješenja o upisu u sudski registar, preslik potpisnog kartona, dokaz o uplati iznosa od 1.000,00 HRK na račun Javne ustanove.

Pored klifova i najrazličitijih oblika pojedinih otoka od zanimljivosti se ističu i tjesnaci Mala i Vela Proversa, koji se nalaze između Kornata, Katine i Dugog Otoka. Mala Proversa je ustvari plićak prokopan za plovidbu još u rimsko doba o čemu svjedoče i arheološki nalazi na tom mjestu (ostaci zgrade i vivarija-bazena za ribu iz 1. stoljeća n.e.). Specifična pojava je i Vela ploča ili Magazinova škrila, 9100m² velika, glatka i gola ploha vapnenca, podno Metline (237 m) najvišeg vrha na Kornatu.

Krstareći prvi puta Kornatima svakom čovjeku, nautičaru ili izletniku odmah upadaju u oči stotine metara dugi tzv. suhozidi, izgrađeni žuljevitim rukama tadašnjih zemljoposjednika. I po buri i po ljetnoj žezi, ti zidovi su građeni da bi sačuvali posjed i zaštitili svoj "pašnjak" te spriječili prelazak ovaca iz jednog posjeda na drugi. Na otoku Kornatu npr. dužina tih zidova iznosi 70 km.

Središte života na ovim otocima nekada je bilo oko polja Tarca, nad kojim dominira tvrđava Tureta, građena negdje u 6. st. Tu je smještena i crkvice Gospe od Tarca, Kraljice Mora sagrađena na ostacima starokršćanske crkve iz 16. st. Vjernici s otoka Murtera svake godine, prve nedjelje u srpnju, hodočaste gospi od Tarca (Slika 43.) Zavjetna procesija brodovima jedan je od najljepših i najzanimljivijih vjerskih događaja u Hrvatskoj.

Slika 43. crkvice Gospe od Tarca

Danas Kornati nisu stalno naseljeni, ali težačke i ribarske kućice, razasute po pitomim, dobro zaštićenim uvalama Žuta, Site, Kornata i pripadajućih otoka, odaju prisustvo njihovih vlasnika. Stanovnika koji cijelu godinu žive na Kornatima je četvoro. Dva su brata na Kornatu i jedan je bračni par na otoku Žutu.

Slika 44. Uvala Vrulje

Danas su te ribarske kućice pretvorene u restorane i smještajne objekte namijenjene "robinzonskom" turizmu, postali omiljena odredišta nautičara i turista.

U turističku ponudu Kornata ulaze i restorani koji su neizostavna komponenta doživljaja Nacionalnog parka. Ti su restorani prave 'Dalmatinske konobe' s razapetom mrežom po stropu i zidovima u kojoj su pričvršćene ljuštore školjkaša i puževa, sipine 'kosti', stara vesla, konopi, ruža vjetrova i sve ostalo što čini nezaboravni morski doživljaj.

No, Kornati u svakom slučaju imaju i svoju izuzetno pozitivnu stranu. Kada nam je dosta ubrzanog gradskog života oni su idealno mjesto (iako ne jedino) na Jadranu gdje se čovjek može opustiti, uživati u mirisu mora i zvuku valova, te se u potpunosti odmoriti. Kornati predstavljaju pravi raj za nautičare, ronioce i sve one koji znaju uživati u osami netaknute i veličanstvene prirode.

Kad je Bog stvorio svijet, kaže legenda, ostalo mu je pregršt bijelih stijena. Bacio ih je nasumce preko ramena u more s namjerom da ih poslije rasporedi. No, kad se okrenuo, svidjelo mu se ono što je vidio te je sve ostavio na svom mjestu. Iz te pregršti, na prostoru od 320 km², nastalo je oko 150 otoka, otočića i hridi. (<http://www.kornati.hr/>)

3.6. Nacionalni park Brijuni

Legenda kaže sljedeće: 'Stvoritelj je dio Zemlje naumio oblikovati prema slici Raja. Tako je nastala Istra, nalik vrtu obraslom predivnim drvećem i prostranim livadama, koji oplakuje plavo more i poziva ljude sretnom životu. No ljubomorni vrug uništio je njegovo djelo razrezavši vreću u kojoj je anđeo nosio ostatke neiskorištenog kamenja, te se tisuće kamenih stijena prosulo po istarskoj zemlji, zemlji kontrasta, u isto vrijeme pitomoj i surovoj, plodnoj i škrtoj, sunčanoj i oblačnoj. Rastuženi anđeli su prikupili djeliće Raja preostale među rasutim kamenjem i zaštitili ih morskim valovima. Tako su nastali Brijuni.'

Slika 44. Brijuni

Neke od građevina koje se mora vidjeti na Brijunima jesu sljedeće: Tri vidikovca Kupelwieserovih Brijuna koji su zbog svoje konstrukcije bili izlagani i na izložbama. Izrađeni su oko 1895. godine u željezari u Vitkovicama, u kojoj je do dolaska na Brijune radio Paul Kupelwieser. Nekoć dominantnu turističku atrakciju nadrasla je šuma. Drugi očuvani vidikovac nalazi se na brdu Saluga, iznad glavnog brijunskog kupališta.

Mauzolej obitelji Kupelwieser bio je zamišljen kao posljednje počivalište vlasnika otoka i njegove supruge, no tu su svoje posljednje mjesto našli majka i sin. Marija Kupelwieser (1850.-1915.) koja je vjerno pratila svog supruga u ostvarenju njegova brijunskog sna, sahranjena je tu uz mlađeg sina Karla koji je po očevoj smrti (1919. g.) preuzeo upravljanje otokom.

Čišćenjem starih kamenoloma od otpadnog kamena nakupljenog dugotrajnim radom brijunskih kamenorezaca (još od antičkog razdoblja), Alojz Čufar, šumar i projektant svih brijunskih šetnica, oblikovao je brežuljke. Tako su nastala šetališta ugodna u svako doba godine: zaštićena od ljetne žege i hladnih zimskih vjetrova, postala su omiljena odredišta lječilišnih gostiju.

Osim navedenih građevina tu su još Rimska vila u uvali Verige koja je izgrađena u 1. st. Poslije Krista, te Crkva sv. Marije iz 5. st. (Slika 45.)

Slika 45. Crkva sv. Marije

Osim navedene arheološko-kulturološke ponude, Brijuni su bogati prirodnim ljepotama. Tu je jedna od najstarijih maslina na Mediteranu. To potvrđuje istraživanje izvršeno na Institutu Ruđer Bošković u Zagrebu, 60-ih godina prošloga stoljeća. Metodom karbonske analize (upotrebom radiaktivnog izotopa ugljika C14 na uzorku komada drva iz korjenovog vrata debla masline) ustanovljena je starost od oko 1600 godina.

Većina otvorenih pejzažno-travnjačkih površina nastala je na nekadašnjim poljoprivrednim prostorima koji su tijekom povijesti dugo egzistirali, a zatim su bili napušteni zbog smanjenja broja stanovnika (bolesti, migracije...). Tijekom radova na uređenju Brijuna u moderno turističko područje (od 1894. god.) dio autohtone makije i niske šume je reduciran, ali uz očuvanje većih i ljepših stabala i skupina crnike. Neki od tih stabala danas su prvorazredni soliteri (s krošnjama do 20 m) koji obilježavaju i daju identitet pojedinim proplancima i vidicima. Divljač je utjecala na izgled ovih stabala (do visine od 2 m nema grana, jer divljač brsti mladice i lišće), pa krošnja ima izgled "kišobrana" kao da je vrtlarski obrađena.

Na sjevernom rubu Velikog Brijuna u ograđenom prostoru veličine 9 ha formiran je 1978. godine safari park kojeg nastanjuju egzotični biljojedi: indijski slonovi Sony i Lanka (Slika 46.), ljame - južnoameričke deve za koje indijanska legenda kaže da su pripitomljene u najranije doba ljudskog postojanja, zebre, nilgau i kobo antilope, somalijske ovce i indijske svete krave te autohtoni magarci.

Slika 46. Sony i Lanka

Unutar safari parka je etno park kojim je prezentirano istarsko seosko gospodarstvo prvenstveno autohtone životinjske vrste. Istarsko govedo - (Boškarin), Istarske ovce (Istarska Pramenka), magarci i koze. Predviđen je za život i prezentaciju domaćih životinja Istre koja sadrži i objekte primjerene načinu života i udomljenju domaćih životinja, a to je istarska otvorena tetoja (natkriven prostor sa hranilicom za životinje). (<http://www.brijuni.hr/>)

3.7. Nacionalni park Krka

Slapovi Krke nisu odveć visoki, no time se donekle ističu tek Roški slap i Manojlovac, koji je s 32 metra visine najveći u NP Krka. Značajka slapova u ovom Nacionalnom parku je i manjak vode ljeti, kada su vrućine velike, a voda se preusmjerava u akumulaciju okolnih hidrocentrala. S 22,5 metara visine na Visovačko jezero obrušava se Roški slap, jedan od najživljih dijelova Parka. Ovdje se nalazi kompleks mlinica, etnografska baština dragocjena cijeloj Hrvatskoj. Uz Roški slap se nalaze i ugostiteljski sadržaji.

Slika 47. Tkalački stan u jednoj od mlinica

Tok Krke vodi prema Skradinskom buku, vjerojatno najljepšem slapu Nacionalnog parka, ali prije je Visovac, prekrasan otočić usred istoimenog jezera. O otoku se brinu franjevci, kao što su se stoljećima brinuli za očuvanje kulture tih prostora, što se može vidjeti po brojnim djelima unutar samostanskog muzeja.

Neki predmeti potječu još iz rimskog doba, točnije 1. stoljeća, bogata je kolekcija dokumenata iz razdoblja turskih osvajanja. Svakako treba istaknuti ferman sultana Mehmeda IV. iz 1674. godine, kojim se franjevcima jamčio posjed i vlasništvo sve imovine koju su posjedovali prije Kandijskog rata. (<http://www.npkrka.hr/>)

3.8. Nacionalni park Sjeverni Velebit

Nacionalni park Sjeverni Velebit, zbog prirodnih ljepota i raznolikosti bogatog životinjskog i biljnog svijeta, proglašen je 1999. godine Nacionalnim parkom. U njemu je poznat rezervat Hajdučki i Rožanski kukovi, u kojem je pronađeno više od 150 jama. Tu je i najdublja jama na svijetu, Lukina jama. Posjetitelji se uz pratnju vodiča mogu kretati samo Premužićevom stazom, koja prolazi kroz najljepše i najzanimljivije dijelove sjevernog Velebita. U NP nalazi se botanički rezervat Visibaba, najveće nalazište endemične hrvatske sibireje, botanički vrt i botanički rezervat Zavižan-Balinovac-Velika kosa. Sa vrha se pruža predivan panoramski pogled na okolne otoke i ličko zaleđe koji se zauvijek pamti.

Nekada je na ovom području živio velik broj ljudi, koji su ostavili brojne ruševine stočarskih kuća. Prvi stanovnici su bili Iliri Japodi i Liburni, a Hrvati dolaze u 7. stoljeću. Na području Velebita postoje brojni pravni akti koji su u to doba bili klesani u stijene. Na prostoru Nacionalnog parka, nalazi se niz stanova, vrela, lokava, šterni, crkvice, kapelica, bunara, od kojih se većina planira zaštititi.

Travnjak Veliki Lubenovac jedno je od najljepših mjesta u NP, a nalazi se na rubu rezervata Hajdučki i Rožanski kukovi. Danas se ovdje mogu vidjeti ostaci stanova koji su nekad ovdje postojali. Sa travnjaka se redovno otklanjaju mladice smreke kako bi se očuvao.

Poučna Premužićeva staza (Slika 49.) pješački je planinarski put koji vodi uzduž Velebita kroz Sjeverni i Srednji Velebit, a sa sjevera kreće blizu Planinarskog doma Zavižan, dolazi do prijevoja Veliki Alan i nastavlja do Oštarijskih vrata.

Slika 49. Premužićeva staza

Na sjeveru staza započinje i prvih 8-9 sati prolazi područjem NP Sjeverni Velebit (do odvojka za Štokić Dulibu). Odmah na početku, iza Rossijeva skloništa ulazi i u Strogi rezervat prirode Hajdučki i Rožanski kukovi (tamo nije dozvoljeno skretanje sa staze), koji, osim brojnih botaničkih i geoloških fenomena obuhvaća i najpoznatije speleološke lokacije na Velebitu: Lukinu i Slovačku jamu. Nedavno su duž staze postavljene informativne table s kratkim obavijestima, slikama i poučnim tekstovima o najvažnijim aspektima ovoga područja.

Uvala Zavratnica je predivna potopljena dolina, koja je proglašena geomorfološkim spomenikom prirode isto kao i Cerovačke pećine. (<http://www.np-sjeverni-velebit.hr/>)

4. LITERATURA

- I. Bralić, 2005. Hrvatski nacionalni parkovi. Školska knjiga, Zagreb.
- Jutarnji list, 2009. Turistički vodič 2009. Sva hrvatska blaga.
- Zakon o zaštiti prirode, 2005. Narodne novine broj 70.
- Ž. Poljak, 1974. Planine Hrvatske, Golden marketing – tehnička knjiga, Zagreb.
- <http://www.np-plitvicka-jezera.hr/>
- <http://www.paklenica.hr/>
- <http://www.risnjak.hr/>
- <http://www.np-mljet.hr/>
- <http://www.kornati.hr/>
- <http://www.brijuni.hr/>
- <http://www.npkrka.hr/>
- <http://www.np-sjeverni-velebit.hr/>
- <http://hr.wikipedia.org/wiki/>
- <http://www.zagreb-matica.hr/>
- <http://www.hpd-medjimurje.hr/>

5. SAŽETAK

U odnosu na susjedne zemlje, Hrvatska je zemlja s mnogo nacionalnih parkova u odnosu na njenu veličinu. U Hrvatskoj danas ima 8 nacionalnih parkova, i to su: Plitvička jezera, Paklenica, Risnjak, Mljet, Kornati, Brijuni, Krka i Sjeverni Velebit. Velika prirodna raznolikost naše zemlje razlog je vrlo velike različitosti naših nacionalnih parkova. Tako su tri parka planinska (Risnjak, Paklenica, Sjeverni Velebit) i ujedno su to najmanje posjećeni parkovi jer turisti nisu uvijek i planinari. Iskreno, meni su ta tri nacionalna parka najdraža jer se jedino u njima tokom cijele godine može uživati u ljepoti prirode i tišini.

Tri otočna nacionalna parka (Kornati, Mljet, Brijuni) više su posjećena od planinskih. Mogućnosti iznajmljivanja (ili kupnje) broda omogućuje lakše razgledavanje tih parkova. Njih više posjećuju strani turisti, pogotovo oni s više novaca. Najposjećeniji hrvatski nacionalni park su Plitvička jezera, o odmah iza njih po broju gostiju slijedi Nacionalni park Krka. Ta su dva parka jasan primjer bogate krške hidrografije s mnoštvom vodopada i sedrenih barijera.

Osam hrvatskih nacionalnih parkova lani je posjetilo 2.140.759 turista, od čega 1.781.999 stranih. Gotovo polovicu od njih zabilježili su na Plitvičkim jezerima, dok je dodatnih 696.000 posjetilo Nacionalni park Krku. Ta dva parka posjete tri četvrtine na godišnjoj razini registriranih posjetitelja nacionalnih parkova. Zanimljiv je podatak da se čak 80 posto posjetitelja ponovno vraća u taj nacionalni park, što je dovoljan dokaz da je riječ o kvalitetnom izletu.

6. SUMMARY

Compared to neighbouring countries, Croatia is a country with many national parks in relation to its size. In Croatia today there are 8 national parks, and they are: Plitvice, Paklenica, Risnjak, Mljet, Kornati, Brijuni, Krka and Sjeverni (Northern) Velebit. Great natural diversity of our country is very big reason for the diversity of our national parks. Three of parks are 'mountain parks' (Risnjak, Paklenica, Sjeverni Velebit) and also are at least visited parks for tourists because tourists are not always mountaineers. Honestly, my favourite national parks are those because only in them you can enjoy the beauty of nature and silence all year.

Three island national parks (Kornati, Mljet, Brijuni) are more visited the mountain. If you rent (or purchase) a boat you can easily tour the parks. Their visitors are foreign tourists, especially those with more money. The most visited Croatian national park are Plitvice lakes. Behind them, by the number of guests, followed the National Park Krka. These two parks are a clear example of the rich karst hydrography/ hydrography of debris (?) with numerous waterfalls and travertine dams.

2,140,759 tourists visited Croatian national parks last year, of which 1,781,999 foreign. Almost half of them visited Plitvice Lakes, while 696,000 visited Krka National Park. Three quarters of registered visitors to Croatian national parks visits these two parks. An interesting fact is that even 80 percent of visitor returns to the national park, which is sufficient proof that a trip was good.